

A PESTI
FORRADALOM

TÖRTÉNETE

1848-BAN.

ADATUL POLITIKAI ÉLETÜNK ERKÖLCSTÖRTÉNETÉHEZ.

IRTA

KLÉH ISTVÁN.

PESTEN,
BEIMEL NYOMDÁJA.
1848.

Megbukott a cselszövő ,

Nincs többé vizsály.

Éljen soká a hon ,

Éljen a jó király !

AZ ABSOLUT IRÁNYU
KORMÁNY
MEGBUKÁSÁNAK
EMLÉKEÜL.

ELŐZMÉNYEK.

A vérmes remények közepette megnyitott 184^{3/4}-ki országgyűlés eredmény nélkül fejeztetvén be, nem akadt e honban osztály, melly a hozott törvényekkel meg volt volna elégedve. S a nemzet képviselői bizalmatlanságot szavaztak a kormány iránt. —

Illy körülmények közepette megszületett az Ap-ponyi-kormány.

Néhány testületet gratulált, a többség azonban éber figyelemmel kíséré az új kormány minden lépéseit, páratlan erélyel örködött hazánk alkotmánya- alkotmányos szabadsága s jogai fölött. —

Az új kormány, teremtetésének első reggelén, bevette a Metternichféle absolut irányu politicának mérges labdacseit, és e pillanattól vészhozó volt minden lehelete. —

- Fölállított az *administratori rendszer*, melyet törvényeink nem ösmertek soha s mely ellen az 1825-ki országgyűlés erélyesen remonstrált; és kevés idő múlva 30 és néhány administratorral árvizként borított el az egész ország. Ez igazán antediluvianus eszme volt! A törvényes főispánok megfosztattak jogaiktól, a municipiumok szabad mozgása meggyilkoltatni szándékoltatott. Az administratorok kötelességévé tétélet: többségszerzés minden áron, habár nem alkotmányos uton is, az alkotmányellenes kormány részére; tör-

vény s igazság szolgáltatás, tehát elnöklés a megyei törvényszékeken, hol törvényink értelmében csak választott bíró elnökösködhetik; a megye pecsétének kezéhez kerítése; az abszolút irányu kormány utasításainak foganatosíttatása; bírónak lenni a megye fölött, kít a megyei végzések és határozatok nem köteleznek, s kinek a kormányhoz intézett tudósításai szerint intézendők a közügyek. S mindezen törvényteleniségekért évi honorarium: 6000 jó forint!

E törvénytelen Metternichféle bureaucraticus rendszer ellen — Pestmegyének 1845. évi augusztusi közgyűlésén — első emelt szót *Kossuth Lajos*, (kit az isten áldjon meg!) és kimutató a rendszer törvénytelen voltát; megmutató hogy az, honunk alaptörvényeivel homlokegyenest ellenkezik, és elmondá mindazon káros következményeket melyek e rendszerből ki fog-nak csírázni. Ennek folytán indítványozá: az adminisztratori rendszert az országgyűlési sérelmek közé följegyezni és körlevél által pártolásra hívni fel az ország minden törvényhatóságait. Pestmegye nemes lelkű Rendei ezen indítványt magukévá tevén, — az ország töbsége a pesti körlevelet pártolá; noha a kormány-s pártja által minden aljas eszköz fel lőn használva annak megbuktatására. —

Az adminisztratorok megkezdték működésöket, és súlyos vádak emeltettek, különösen Hontmegye főispánhelyetese ellen. A panaszkodók vizsgálatot kértek s kívánták, hogy bünhödjék ki vétkesnek találtatik. De a joggal kért vizsgálat helyett, királyi leirat érkezett Hontmegyéhez, mellyben a vádolt főispánhelyetes jelentésének folytán, *ennek* eljárása helyeselttett, a panaszkodók felszólalása pedig szigoruan rosztaltván, erősen megrovattak. Tehát a törvényes jogaik sérelméről panaszkodók — midőn vádat emeltek a köztisztviselő ellen, miszerint ez tullepte hatalmának korláta-it — a helyett hogy panaszuk szigoruan megvizsgáltassék, szigoruan megrovattak! Megrovattak pedig a

főispánhelyetesnek *saját ügyében* felsőbb helyre tett jelentése folytán!!

Biharmegyében — hol a főispánhelyetes és megye Rendei közt már több év óta keserű ingerültség honol — egy kormányparancs által azon elv álitatott fel: hogy midőn a *helyetes* valakit a gyűlésen széksértési kereset alá rendel (?!) vonatni, a tiszti ügyésznek kötelessége a keresetet azonnal megindítani, habár a Rendei többsége ennek helyét nem látná is. Már pedig alkotmányos országban bármi fenyegető közkeresetnek megindítását elrendelni, egyes ember akarától nem függhet soha; a szabadon tanácskozó testületeknek pedig szellemével ellenkezik, hogy az ily testület elnökének parancsszava elnyomhassa a testület többségének határozatát. — Az 1846. évi decemberi véres közgyűlés sok gyászos emléket hagyott maga után. Rendet akaró kormány azonnal megvizsgáltattas a sértetteknek törvényes elégtételt szolgáltatott volna; de az Apponyi-kormány, kétségkívül rendszertelből, ez események után félévvel nevezé ki a királyi biztost, ki a vizsgálatot bevégezte, de titokban tartatott, és a sértetteknek mai napig sem szolgáltatott törvényes elégtétel. Ez volt azon igazságszeretet, melyet az Apponyi-kormányról, organumai mindenfelé oly fenhangon hirdettek!

De mindezzel még meg nem elégedett a kormány, hanem tovább haladt a Metternich által designált absolutisticus uton, és a nemzet kedélye ingerült.

Az 1836: XXI. t. c. Kraszna, Zaránd, Középszolnok megyék és Kővárvidékének magyarországhoz visszacsatoltatását rendeli. A mult országgyűlés alatt közkereset alá vonattak e törvényhatóságok, mert az országgyűlésre követeket nem küldöttek. A törvényes bíróság, törvényszabta büntetésben elmarasztalta a vádlottakat, s az ítélet végrehajtása megkísértetett, de tetleges ellenállással gátolva lőn. A kormány e botrányt tűrte és elmulasztott erőteljes lépéseket tenni, a

törvényes ítélet végrehajtására ; az országnak törvényben kimondott s királyi hitlevelekben is biztosított kiegészítését elhanyagolta ; nem engedelmeskedett a törvény parancsának ; mellőzte a Fejedelemlen törvényben kijelentett akaratát ; elnézte hogy az ország főtörvényszékének ítélete sikertelen maradjon s eképen gúny és megvetés tárgyává tétessék. —

Horvátországban évek óta gyűlölség és pártoskodás ütötte föl vészterjesztő táborát. Egymásután érkeztek onnan a legszomorubb hírek, rémüléssel töltvén el minden hű magyarnak szívét. Fájdalmas panaszokat emeltek Horvátország számos lakosí, egyes törvényhatóságai is, azon borzasztó állapot ellen, melyet a személy s vagyonbátorság veszélyeztetése, sőt vérmengzések bélyegeztek. Fölszólaltak ez ügyben Magyarország számos törvényhatóságai is. Királyi biztосok valának kiküldve vizsgálatot teendők, de az eredmény titokban tartatott. És a vétkesek nemcsak hogy szigorú feleletre nem vonattak, sőt azon egyének, kik a horvátországi mozgalmakat tetleg megindították és élénken táplálták, közludomás szerint, *a kormány pártfogásával* önmagok dicsekedtek. Az pedig bizonyos, hogy egyik vizsgáló királyi biztosul oly egyén neveztet ki, a ki nyilvános hatósági levéltárt meglöpött, s e miatt közkereset alá vétetvén, sujtó birói ítéletet is kapott.

Továbbá : Horvátország tartománygyűlésére érkezett egy kormány rendelet, mellyben a gyűlés elnökének meghagyatott, hogy csak azok szavazatát számítsa, kik *báni levéllel* vannak a tartománygyűlésre meghíva. E rendelet az alkotmányos szabadságot és törvényes gyakorlatot sértelte meg ; mert a horvátországi nemességet önkényesen s törvénytelenül fosztá meg azon alkotmányos jogától, miszerint a tartománygyűlésen fejenként tetleges résztvenni s a fenforgó tárgyak fölött eldöntőleg határozni, szabadságában állott mindenkor ; a mint ezt a szakadatlan törvényes gyakorlat eléggé bizonyítja.

A kormány azonban nem tekintve az alkotmányos jogok sérthetlenségét, nem tekintve a fenálló gyakorlatot, mellőzve a törvényhozás rendes útját, egy *leirat* által megfosztotta azon nemességet jogától, törvényes szabadságától; mit tennie nem volt szabad; mert az 1790: X. t. c. mely egyik alapköve alkotmányunknak, világosan mondja, hogy: „*Magyarországban s a kapcsolott részekben a Nemzet és Fejedeleme között van megosztva a törvényhozó hatalom, s törvényt alkotni, magyarázni s változtatni országgyűlésen kívül nem szabad; és hogy Magyarország s kapcsolott részei parancsolatok által kormányoztatni soha nem fognak.*“ És a kormány mégis önkényesen egy parancs által alkotmányos jogokat szüntetett meg!

E jogtalanság súlyos sérelme a horvátországi nemességnek, de súlyos sérelem vala nekünk is, nemcsak azért mert ők — a jogaiktól megfosztottak — nekünk testvéreink, velünk ugyanazon egy hazának polgárai, hanem azért is, mert a magyarnak és horvátnak alkotmánya *egy*, alkotmányos szabadsága *ugyanaz*. Minden jogsértés tehát mely azokon elkövetett sértése a mai jogainknak is, minden veszély mely őket fenyegeti, minket is fenyeget.

De még ezen jogtalanságok elkövetése után sem szűnt meg az Apponyikormány lábbal tapodni a szent törvényt, a sérthetlen alkotmányt és szentségtelen kezekkel megfosztani a nemzetet törvényes jogaitól, alkotmányos szabadságától. A nemzet szíve fáj, szíve vérezett és feljajdult fájdalmában.

A Horvát-tartománygyűlésre érkezett szavazatfosztó leiratot a magyarhoni törvényhatóságok is sérelmesnek találták, s némelyek felírás által kértek őfelségétől orvoslást, mások pedig küldötségeik által kívántak a királyi szék zsámolyához járulni s urunk királyunk személye előtt kitárni őszinte kebleik fájdalmát, elmondani panaszait, s aggodalmaik megszüntetéseért könyörögni. — Pestmegye küldöttei megis

jelentek Bécsben s megkisértének mindent, hogy urunk királyunk elébe juthassanak, jobbagyi hódolattal előadandók megbízóik aggodalmát, esdeklését. De a királyi palotának ajtai zárva maradtak, s felséges urunkhoz nem bocsátattak, vevén egy kormánytag által azon üzenetet: *hogy őket mint Pestmegye küldötteit ő felsége elfogadni nem fogja; sőt hogy a kormánynak minden organuma el van tiltva elfogadásuktól.* Később Pozsonymegye rendei hasonló küldöttséget határoznak, s noha a főispánhelyetes nyilván kijelentette, hogy a küldöttség ő felségéhez juthatni nem fog, nem ingadoztak a fejedelem iránti bizodalomban, s küldötteiket megválaszták. Csakhamar érkezett azonban még azon gyűlésre egy dorgáló leirat, melyben a megye cselekvése roszaltatik s a Rendei keményen megrovatnak hogy *engedelem nélkül a főispánhelyetes kijelentés ellenére is, merészelték küldöttséget nevezni, s meghagyatott a megyének, hogy az 1770. évben országszerte kihirdetett főbb rendelethez tartsa magát, melyben a törvényhatóságok oda utasítottak: hogy közdolgozókban felírásokkal — nem pedig küldöttségek által — terjesszék fel panaszait az ő felségéhez.*

Régi tönvényink tartalma és szelleme azonban odamutat, hogy a törvényhatóságoknak kétségtelen joga, súlyos sérelmeiket küldöttségek által juttatni a felséges király elé. Bizonyítja ezt a folytonos gyakorlat is, mert a törvényhatóságok mindig éltek e joggal midőn szükségét látták. Nem is volt még eddig elzárva soha urunk királyunk ajtaja bármely egyes folyamodó előtt sem; lett légyen bármi csekély, bármily alaptalan kérelme, odajuthatott királyához kitől vigasztalást remélt. Csak magyarhon törvényhatóságaitól lön megtagadva azon jog, melyet egyes polgár megnyerhetett, csak a megye küldöttségek előtt vala elzárva azon ut, mely mások előtt folyvást nyitva állt.

De a kormány félt, a kormány rettegett, nehogy — ezen ellene intézett súlyos vádak urunk királyunk

tudomására jutván, nem lévén képes törvénytelen cselekvéseit igazolni — a Haza és Király előtt csufosan compromittáltassék.

És mit hozott fel a kormány e jogtalan tettének támogatására? Az említett 1770 évi leíratot, mely a fenidézett 1790: X. t. c. által rég eltöröltetett. Tehát 75 év múlva is megtudott a kormány emlékezni egy törvénytelen leíratról, s tudá annak tartalmát a fájdalomosan panaszkodókra alkalmazni, holott: más esetekben a világos törvényt teljesíteni elmulasztá, roszakarathból, vagy hanyagságból, mindegy; például a részek visszacsatolását parancsoló 1836: 21 törvény-czikket. —

Mig ezek ekkép történtek, felmerült a védegyelet eszméje 1844ben. Célja: a honi műipar emelése és felvirágoztatása, s a pénz külföldre szivárgásának korlátozása. Küzdöttek az eszme mellett a lelkes Batthyányak, Telekiek, Kossuth Lajos a védegyelet teremője, és számos jó lelkű hazafi. S mit tön a kormány? pártja által felhasználtatta a gyanusítás lehető minden neveit az eszme megbuktatására, s titkos czélt keresett ott, hol a haza szent ügyének védlete volt kitűzve. A kormányhivatalnokok egy parancsolat által eltiltattak az egyesületbeni részvétől „cassatio“ büntetése alatt. Azonban daczára minden ármánynak és fondorkodásnak, mégis kivivta a védegyelet eszméje a diadalt, és csakhamar 140 osztálynál több alakult. Ésik tehát egy-egy megyére 3 osztály. A kormánynak e cselekményéből nem lehet más következtetést kivonni, mint azt: hogy a honi műipart emelni és felvirágoztatni nem akarta, a pénz külföldre szivárgásának korlátozását szinte nem akarván, célja volt: hazánkat végelességnyúlésre juttatni. Mit jóakaratu kormány nem tehet.

Majd ismét egyesek jogai csonkításához fogott; és az Erdődy-család megfosztatott örökös főispáni jogától, melyet neki a *törvény* adott. Uraim! ha a törvény szent és sérthetlen, a mi áll; akkor Apponyi

grófnak épen úgy nem vala szabad azt megszegni, mint nem szabad az utósó cameralis pajtaőrnek. —

A megyékben itt-ott katonai kicsapongások történtek s a sérelmet szenvedett panaszkodók nem kaptak elégtételt. —

Megyei tisztsujítások alkalmával az administratorok által rendfentartás ürügye alatt gyakran használtatott a katonai erő. Minden elkövetetett, hogy a pártok összevesszenek, s ekkor a katonai erő által megátadott ellenzék szétveretett. Néha így biztosított a kormánypárt diadala, így játszattott ki alkotmányos jogaink legfőbbike a szabad tisztválasztás. —

Később, érkezett a megyékhez egy kormányleirat, mely szerint az administratorok feljogosítottak katonai karhatalomnak — a kormánytól nyert utasítás- vagy saját böcs belátásuk szerinti — használatával. E leirat által a megyei közgyűlések törvényes joga szándokoltatott megcsonkítani; mert törvényünk értelmében és a folytonos gyakorlat szerint is, a megyei közgyűlés tudta és jóváhagyása nélkül, katonai karhatalommal élni senkinek joga nincs.

A nemzet lelkesbjei felszóllaltak a kormánynak ezen törvénytelen intézkedései ellen, a megyék felírtak; hasztalan! a nemzet sebei nem nyertek orvoslást, sőt ujjakkal szaporítottak.

A kormány elkezdett kereskedni — és élethelétetett a dohánymonopolium, a magyarhoni termelés (productio) egyik főnemének patkánymérge. A dohánytermesztők, kiknek száma hazánkban ezrekre megy, aggódni kezdtek jövőjük iránt; mert ha a kormány mint tőzsér kiáll a piacra, a versenyzőket mind leszorítja, s a szegény termeszto csekély áron kénytelen dohányát átengedni a hatalmas monopolistának, ki ez által 10—12 millió forint indirect adót csikar ki a magyar fogyasztó zsebéből. — Tetemes dohányvásárlások történtek a kormány részéről, és csak Budapesten husz boltban árulta a kormány műveit. Ezen intéz-

kedés által ezerek jogai támadtattak meg. Ez inpracticus eszme volt ugyan, mert dohánytermesztő országban monopolium meg nem állhat, de Apponyi gróf — hiszem — ezt nem rossz akaratból testesíté meg, hanem bizonyos jövője iránti előérzetből. Ő ugyanis így gondolkozhatott: *a dohánymanipulatio hasznos hajtó dolog, megőszmerkedem vele, s ha statusférfiai pályámon megbuknám, mint gyárnok is hasznos polgár leendek a hazában.* Igaz ugyan, hogy a szivargyártás nem rossz speculatio, és a magyar szeret füstölni, de még is azt hiszem, hogy a Gróf által gyártott szivarokból (legalább tudva) nem szína senki. —

Illy sejtelmek előérzetében Apponyi gróf, állásának megszilárdítására fordítá minden gondjait. Összehívatott tehát a kormánypárt tanácskozási végett Budapestre, álván a gyűlés egyházi személyekből, tiszteltetbeli és nemtiszteltetbeli kormányhivatalnokokból. Az eredmény két iv beírt papírból állott, melynek rövid foglalata következő:

Hadat izennek az ellenzéknek. — A kormány eddigi lépéseit helyeslik, alkotmányosságát kétségbe nem veszik és jellemébe bíznak. — E szerint tehát a kormányt pártolandják. — A kormány eddigi irányzatát olyannak tekintik, mely egyenesen a hon javára van intézve. — Köteleseknek érzendik magokat az ellenzékkel leszavazni. — Míg a kormány azon ösvényen marad, melyen az most van, készek azt gyámolítani.

— — S mily rutul meghazudtolá őket az idő! Most már talán mogok sem hiszik azt, mit akkor aláírtak. — —

Az ellenzék szinte összepontosítá tagjait — nehogy hazánk a feléje tátongó absolutismus örvényébe sodortassék — és mult évi martius 15-kén tartott tanácskozmányából egy programot bocsátott ki, melynek minden pontjai rég bevannak vésve minden igaz honfi szívébe. Fő pontjai ezek:

1. Az ellenzék a kormánynak az utósó ország-

gyűlés ótai eljárását sokakban törvénytelennek és veszélyesnek találja.

2. Ennélfogva törekedni fog, hogy a kormányfelelősség valósíttassék, és oly garantiák vivassanak ki, melyek alkotmányosságunkat, országos és nemzeti érdekeinket minél tökéletesebben biztosítsák.

3. A nyilvánny fentartása és a közélet minden ágaiban alkalmazása.

4. A czélszerű törvényekkel körülírt sajt szabadságot, mint a békes reform mulhatlan föltételét, a nemzetnek visszaszerezni iparkodandunk.

5. Célunk: a honpolgárok minden osztályának érdekeit, nemzetiség és alkotmányosság alapján egyesíteni. E végre szükségesnek tartjuk:

6. Az uniót Erdélyel.

7. A közterhekbeni osztaozást, mire nézve az eddig egyedül adózott nép terheinek megkönnyítését főbb kötelességünknek ösmerjük; — de az ország közszükségeinek eddig el nem látott fedezésénél, a czélok orsyágygyűlési meghatározását, számadást és felelősséget föltételül kötünk.

8. A honpolgárok nem nemes osztályainak, mindenekelőtt pedig a királyi városoknak és szabad kerületeknek képviselőlet alapján, úgy törvényhozási mint helyhatósági jogokban valóságos részesítését.

9. A törvény előtti egyenlőséget.

10. Az urbéri viszonyoknak a status közbejöttével történendő megszüntetését.

11. Az ösiség eltörlésével a birtokszerzés biztosítását.

12. Minden előlépést, mely e czélokhöz közelébb vezet — a nélkül hogy a jövőndő kifejlődést megkötné — elfogadunk.

E pontok évvel ezelőtt irattak alá az ellenzék által.

S mit tett a kormány? pártja által a gyanusítás, félremagyarázás, ráfogás aljas fegyvereit mind fel-

használtatta e pontok megbuktatására. Hol ez nem sikerült hivatalt ígért, s ha az ígértet nem volt elég, adott is; kinek nem kellett hivatal, azt leitatták. Leitatták pedig épen azon egyének, kiknek szent kötelessége a népnek jópéldával előmenni, a népet oktatni, s a kormány örült vagy legalább halgatva beegyezett.

Közbejött a boldogult nádor halála, s a nemzet fiában helyzé minden reményét. Az ellenzék őt tűzé ki nádorságra. Sokan azon hiedelemben valának, miszerint találkozandik párt, mely ellenagitálni fog, azonban ily szemtelenségre nem vetemedett senki. —

Kevés szavakkal sokat lehet mondani; ki nem akar semmit, az ívekre terjedő szóhalmazt szokott összeírni az oktalan tömeg elvakítására, s elvégre saját maga sem tudja szavait kellőleg értelmezni. Így jártak a Conservatívek, midőn három sűrű ívre terjedő második nyilatkozatukat kibocsáták. Tartalma: sok szép szó de üres. Minden található benne, csak az nem, hogy mit és miként akarnak. Ők conserválni akarék az abszolút irányú kormányt, és annak minden elősorolt igazságtalan, törvénytelen tetteit magukévá tették.

Mily nemes eljárás! mily bölcs előreszámítás! mily látnoki tehetség! Lehetlen nem bámulni. —

A kormány azonban maradt a régi ösvényen, s legujabb időben Kohn Márk híres váltócsempész véte-tett pártfogása alá, ki gazságai miatt Pestmegye törvénytársa által néhány évig tartó rabságra ítéltetett.

Es most vessünk még egy rövid pillanatot a sajtó ügyre. Lássuk miként kezeltetett az a mult országgyűléstől kezdve mai napig.

A kormány számbavevén azon erőt, melyet az ellenzéki párt az időszakai sajtó útján, egy organum körüli csoportozata által kifejtett, mindenekelőtt arra irányzá befolyását, hogy ezen pártot organumától fossza meg. Ezen tactica annyira sikerült is, miképen mindamellett, hogy hazánk legelső constitutionalis méltósága ellene nyilatkoznék, ezen párt mégis orga-

num nélkül maradt. — Volt a hierarchiának; olygar-chiának, sőt az ilirismusnak is organuma; legujabban pedig támadtak a germanismus és slavismus új organumai; és ez mind szabad volt, ez mind megengedett; de azon pártnak, melynek programjából íratlak ki a múlt országgyűlési királyi előadások, organuma nem volt. Ez vala a kormánynak a sajtóügyben egyik jogtalan tette.

Másik az volt, hogy magának cselekvő organumot teremtsen a fegyvertelen párt ledöntésére; összeállottak tehát, és kibérelték a Budapesti Híradót, és fogadtak szerkesztőt, ki lovagias hivatásának ösmerte a fegyvertelen pártot rágalmazni, szidalmazni s mindig oly téren támadni meg, melyre tudta, hogy a megtámadott védelmezőleg nem léphet fel. Ennél lovagiatlanabb lapott nem ösmertünk soha.

Továbbá, a sajtónak méltatlanul egyoldalú kezelése s igazságtalan részrehajlása kiderült azon engedményekből is, melyekkel a kormánypárt élt, s melyekkel az alkotmányosság terén küzdő ellenzéket gúny, gyűlölség és megvetés tárgyává tette; ellenben önkényes és szigorú volt azok iránt, mik a méltatlan megtámadások ellenében nemis megtorlásul, csak czáfolatul íratlak.

Itt a fősebecem, nem egyedül a méltatlan részrehajlásban, a viszonyosság hiányában, hanem a sajtó lebilincselte állapotában feküdt; mert a kormány, mely az előleges könyvvizsgálatot kezelte, abszolút irányánál fogva, mindig hajlandó volt azt egyoldalulag, önérdekében használni.

Az előleges könyvvizsgálatnak törvényességét, a nemzet nem ösmerte el soha; a könyvvizsgálat működéseire nézve pedig áll, hogy ezek nem magyarországnak tisztán felfogott érdekében történtek. Tehát az Apponyi-kormány még ezt is idegen érdekeknek dobá oda martalékul, hiven követvén nagy mesterének Metternich herczegnek tatárfajú tanításait. —

Elősoroltak valának az Apponyi-kormánynak alig-mult törvényellenes cselekedetei vagy vétkes mulasztásai, melyekkel a nemzet többségének rokonszenvét végkép eljátszotta; ezek valának azon főbb tettei, melyekkel fenálló több törvényeinket megsértette; ezek valának a jogok megszorítása és megcsonkítása által eszközölt azon törvényszegések, melyekkel a kormány alkotmányunk alapját ingalta meg.

S a nemzet keblének felzaklatott iszonyuan huliámzó indulatai csak némán törtek ki. A nemzet türtelte a kormányparancsok gyilká által jogain ejtett sebeket, és vérező kebelével, kétes remények között néze bizonytalan jövője elé. —

Ily aggasztó előzmények után nyitattott meg az országgyűlés mult évi novemberhóban. És kaptunk a királyi előadások mellé, néhány halva született idéttlen törvényczikket, melyekből napnál világosabban kiderült Apponyi grófnak azon roszakarata, mely szerint alkotmányos kifejlődésünket minden kitelhető módon hátráltatni akarta.

A nemzet képviselői a királyi előadásokért köszönő feliratot határoztak ő felségéhez. A kormány pártja e felírást a főrendi táblán megbuktatá; ennek következtében az alsótábla, Kossuth Lajos indítványára a köszönő feliratot letette. És ez volt az első menykő, mely sodomai pusztulással fenyegette Apponyi grófot. Ekkor a kormány árverésre bocsátotta a netalán nyerendő jogokat és alkudozni kezdett. A nemzetképviselők ettől sem idegenkedtek, de az eredmény nem vala kielégítő, s az aggodalom és bizalmatlanság kitörő jelei már is mutatkoznak. Nem sokára egy királyi leirat érkezett az országgyűlésre az adminisztratív rendszer ügyében, mely nem csak hogy kielégítő nem vala, sőt az aggodalmakat és bizalmatlanságot sokszorososan növelé. Ily aggasztó hazafiui állapotban vevé a nemzet a külföld mozgalmainak hírért. —

Franciaországban megbukott a conservatív kor-

mány, az orleansi ház, sőt az alkotmányos monarchia is, mert a kormány és kamarák a választásjog kiterjesztését és egyesületi jog szabad gyakorlatát évek óta megtagadták, ezen jogok nélkül pedig alkotmányos szabadság nem képzelhető.

E váratlan nagyszerű politikai esemény a művelt Európában mindenhol mozgalmakat idézett elő. Ez volt leghatalmasabb rugója a magyar és különösen a pesti mozgalomnak is. —

Február 25-kén kikiáltott a francia köztársaság. Jelszava: *Szabadság, Egyenlőség, Testvériség*. Vilámgyorsasággal terjedt e hír, és a jogoktól megfosztott népek visszakövetelték elrabolt boldogságukat.

Marcziusi napok.

A müncheniek petitiót terjesztének a bajorkirály elé, melyben német parlament-et, sajtószabadságot, népfölgyezést, szabad egyesületi jogot, eskütszéket, stb. követeltek. — Olaszországban: Siciliában, a toscanai nagyhercezségben s a lombard-velencei királyságban marczius 5 s 6-kán több helyen forradalom ütött ki, s a nép jogait követelte. Utóbbiak midőn a bécsi kormánytól *alkotmányt* kértek, Metternich küldött nekik — akasztófát, és ki lőn hirdetve, egy statárialis eljárást rendelő kormányparancs, mely szerint minden olyan egyén, ki a történet s történeendő jogtalanságok ellen fel mer szólalni, halállal büntettetik.

Az elégtelenségnek soha ki nem alvó szikrája, egész németországban, a háromfelé szaggatott Lengyelhonban hamu alatt lappang, s csak kedvező pillanatra vár és lángra gyúl. —

Ily mozgalmak közepette a magyarnak is *tennie* kellett. S ha tenni kell, ha az ígének testet kell adni, Kossuth Lajos mindig első a küzdelem terén. A marczius 3-ki kerületi ülésben felírást indítványozott ő felségéhez, melynek lényeges pontjai következők:

1. A közteherviselés alapján a nép terheiben osztozkodás, s az ország új szükségének pótolásáról hasonló alapon gondoskodás.

2. Az urbéri viszonyokból kibontakozás, kármentesítéssel összekötve.

3. A katonai élelmezés és szállásolás terheinek megkönnyítése.

4. A királyi városok és szabad kerületek közigazgatási és politikai rendezése, s a népnek is politikai jogokban részesítése.

5. Földmívelésünk, kereskedésünk és műiparunk felvirágoztatása.

6. Alkotmányos életünknek valódi képviselői irányban kifejtése, szellemi érdekeinknek a szabadság alapján ápolása.

7. Honvédelmi rendszerünknek — nemzeti jellemünk — s a honlakosok különböző osztályai érdekességének alapján — gyökeres átalakítása.

8. A magyar közállomány jövedelmeinek és szükségének számbavétele és felelős kezelés alá tétele.

9. Ezen nemzetünk szellemi és anyagi javára hozandó törvények pedig csak az által nyerhetnek életet és valóságot, ha végrehajtásukkal minden más befolyástól független nemzeti kormány lesz megbízva.

Különös figyelmet érdemel végre a felírás azon pontja, melyben az ország képviselői kimondják: hogy ha a birodalmi kormány az alkotmányossággal összhangzásba nem hozatik, a trón s a *pragmatica sanctio*-nál fogva kedvelt kapcsolatokhozánk kötött birodalom elláthatlan következményekbe bonyolítathatik.

Az indítvány, s annak minden pontja — egy szó ellenmondás nélkül — elfogadtatván, másnap az országosüléskben is keresztül ment, s átvitetett a Főrendekhez. A kormány elkövetett mindent, hogy a felírás ő felsége színe elé ne juthasson. Szeretett nádorunkat a dynastiát fenyegető veszélyek Bécsbe hívták. A felsőtábla másik két elnöke is eltávozott, s e miatt az em-

litett „országgyűlési teendők“ iránti rendi üzenet nem tárgyalathatott. A marczius 9-ki kerületi ülésben a Rendeknek „az országgyűlési tárgyalások siettetése iránt“ a Főrendekhez küldendő üzenete olvastatott, s ugyan e napon tartott országos ülésben hitelesítettén a Felsőtáblához átküldetni határoztatott, át is vitetett. Siker nélkül! a főnebbi rendi üzenet még sem tárgyalatott. —

Mint egész Európa, a pestiek is élénk figyelemmel kísérték a Francia s németországi mozgalmakat. Az érdekes hírekkel telt lapok nagy néptömeg jelenlétében nyilvános helyeken felolvaslatván, ösztönszerű sejtelmeket idéztek elő a honfiúi keblekben, s a lelkesbek agyában fölillant az egyesülés szent eszméje. Ivek indítottak meg, egy nagyszerű ifjusági reform-lakoma rendezésére. Pártolásra hivatott fel az ellenzéki kör mely e célra egyesült.

Ily élénk mozgalmak folyama alatt jutott a főváros a pozsonyi hírek birtokába; a külföldi mozgalmak pedig naponkint komolyabb szint kezdének öltetni. A honszerelem lángoló tűzétől dagadó nemesebb keblek hivatva érzék magokat tényezésre, társadalmi uton lökést adni a törvényhozásnak, s elhatározzák az országgyűlési teendők iránti rendi üzenetet egy petíció által gyámolítani. Az ellenzéki körben kitűzettek a petíció pontjai. Ezeknek tárgyalása végett marczius 12-kére ugyanott népgyűlés hirdettetett. Az országgyűlésnek benyújtandó folyamodást Irinyi József tette fel. Főbb pontjai ezek: „Egész Európa mozog. Az idő félszázaddal előre rugott. Egy gondolat rezgi át egész Európát: hogy a létező állapot tovább nem maradhat. Nincs többé idő hosszas tanácskozásra avagy épen halogatásra. Az eszmék megvannak érve, az élet szüksége követeli azokat. Magyarország pillanatai drágák. Mi más-kor hosszú időszak alatt fejlődhetett ki, most rövid úton, s haladék nélkül törvénybe foglalandó. A nemzet nem elégszik meg többé egyes engedményekkel. Egész

alkotmányunkat kívánjuk ezuttal tisztába hozatni. (Következik a 12 pont mint alább lesz olvasható). Mi úgy-vagyunk meggyőződve, hogy ezekben az alkotmányosság- a haza és dynastia minden barátinak kíván-ságát fejezzük ki. Mi ezekért mindent készek vagyunk áldozni. Kérjük önöket, hogy ezen pontokat hazánk jó-léte és dicsősége végett, még ez országgyűlés alatt kieszközölni méltóztassanak.“ — A szerkezet ellen tételt néhány csekély észrevétel, folytak a vitatkozások, de későre haladván az idő, megálapodás nem történt.

Másnap, marczius 14-kén reggel a város főbb helyein kiragasztattak a petitió pontjai. Mindenütt nagy néptömeg vevé körül a falragaszt, s a nép rokonszen-vét s partolását nyilvánítá mindenfelé. Délután folytat-tatván a népgyűlés, megteltek a kör termei honfiakkal rangkülönség nélkül; a ház előtt hullámozott a nép-nek özöne, melynek sokaságát a teremek már be nem veheték; mindenki feszült figyelemmel várta az ered-ményt. Az ülés megnyitatték s az ifjuság nevében *Vas-vári Pál* előadá, miszerint nem találkozott közöttük egyén, ki a petitió s annak 12 pontja ellen szót emelt volna. Ennek folytán kijelenté; hogy az egész pesti if-juság kész a petitiót azonnal aláírni. E nyilatkozat har-sány éljenekkel fogadtatott. Ezután *Klauzál Gábor* emelt szót s előadá, miszerint a most azonnal eszközlendő petitiótól sikert nem remél, mert néhány száz- vagy talán ezer aláírással ellátott petitió nem szülheti azon eredménydús hatást, mely mindnyájunknak közohajtá-sa. Arra kérte tehát a gyűlést, hogy a petitió ne mind-járt, hanem az országos ellenzéki választmány által organisálandó országos agitatio útján kezdéssék meg. Az indítvány többséget nyert, s végzés erejére emel-tetvén, erről gróf Batthyány Lajos mint az országos el-lenzéki választmány elnöke tudósíttatni rendeltetett azon kérelemmel: hogy az ország ellenzékét e végből Pestre haladék nélkül tanácskozásra hívja össze. — Az

ifjúság egy része e végzésben meg nem nyugodván, elégtelenül távozott. —

Esti 10 órakor az ifjúság még együtt vala a historiai emlékezetű kávéházban, hol gyűléseit tartani szokta, midőn megérkezett a bécsi események híre. Bécsváros el van zárva, be senki nem mehet. Épen rendgyűlés volt és roppant néptömeg rohanta meg a rendek házát. Az utczákon beszédek tartatnak. A magyar felírás német fordításban roppant örömradiások közt olvastatik. A rendek és polgárok ő felségétől alkotmányt és felelős ministeriumot kértek. Nagy néptömeg gyűlt össze Metternich laka előtt s a herczeg ellen insultatiókra fakadt. Akasztófákat festettek számára. Tehát az olasz kölcsönt Bécs fizette vissza. A boltok zárva. A polgárság fegyverben, ez azonban a népet védi. — Így szólt a hír, mely a kedélyeket fölvilágyozta. És hazánk egyik nagy polgárának szavai intő szózatul használtattak. „A magyarnak az volt örökös baja, hogy mindég reményle, mindég későn cselekedett; szeressük gyermeki szeretettel isten után mindekfölött a hazát, mely leszen midőn mi többé rég nem leszünk, és e jövődönnek műhelye a jelen, a jelen pedig cselekvőségünk osztályrésze; vigyázzunk, ne hagyjuk elröppenni drága perczeit, míg mieink.“ — Az ifjú lelkek tettereje óriássá izmosult e lelkesítő szózat hallatára, mely képes a holtakat felrázni álmaikból, s tetteröt lehelni csontjaikba. És zúgolódni kezd az ifjú néptömeg. „Ismét a formák életölő korlátai közé szorítanak bennünket.“ Kiálták mindnyájan. „Az alkalmat elszalasztandjuk ismét. Itt az idő, most vagy soha!“ Mondák mások. — Ezek folytán megállapodás történt az iránt, hogy az egyetemi tanuló ifjúság minélelőbb csatlakozásra szőlítassék fel, a petitió pontjainak kinyomatása és aláírása végett. E közértelemű határozat megalkotása után szétoszlott a gyülekezet. Az éji csendet legkisebb rendetlenség sem zavará meg.

Marczius 15.

A sajtószabadság első napja.

Nevezetes nap. Ma 37 éve hogy Metternich megverte hazánkat a devaluationnal. Az elszegényedett ország bukásán mások palotákat építének. Ma 10 éve hogy a végzet megverte a fővárost árvízzel. Víz borítá akkor az utcákat, melyeken most tűz, a hazafiság szent tüze lobog. Ma egy éve bocsáttaték ki az ellenzék programja mely már ma a nemzet kívánata. — A fővárosnak szokatlan képe volt. Reggel 8 órakor az ifjuság szokott helyére gyűlt, s néhány lelkesítő szónoklat után megindult a menet az egyetemépület felé. *Jókai Mór*, *Petőfi Sándor*, és *Vasvári Pál* valának a menet vezetői. A tanuló ifjuság leczkéin volt s megnyitvatván az iskolák ajtai, egyesülésre hivattak fel, mire ők kész örömmel csatlakoztak. A tanítók elhagyák szószékeiket, s az eképen egyesült ifjuság az egyetem előtti téren összeállott. Itt elszavalá Petőfi „Esküjét“ s az utolsó rímek szavalásakor magasra emelék mindnyájan három újjokat és ismételék az esküt. „Most menjünk a nyomdába, hol a 12 pont ki fog nyomatni.“ Szólt Jókai és a tömeg megindult, mentében nőttön nőtt, mint szokott a folyam. Csatlakoztak számos minden kora s rangú férfiak. Landerer és Heckenast nyomdája előtt a tömeg megállapodott és követelte a petitió 12 pontjának s Petőfi Sándor elszavalt költeményének rögtöni kinyomatását. A nyomda tulajdonosok engedtek e kívánnaknak. — A szedés és nyomás ideje alatt lelkesítőleg szólottak a néphez: Bulyovszky Gyula, Degré Alajos, Jókai, Petőfi, Vasvári. Szólt még egy magyar érzelmű németajkú orvosnővendék is. Az eső ez alatt folyvást hullott. 11 1/2 órakor született a magyar sajtónak censura által meg nem fertőztetett ágyából az első törvényes testvérpár.

Egyik a petitió :

Mit kíván a magyar nemzet?

Legyen béke, szabadság és egyetértés.

1. Kívánjuk a sajtó szabadságát, censura eltörlését.
2. Felelős ministeriumot Buda-Pesten.
3. Évenkénti országgyűlést Pesten.
4. Törvényelőtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.
5. Nemzeti őrsereg.
6. Közös teherviselés.
7. Urbéri viszonyok megszüntetése.
8. Eskütszék, képviselet, egyenlőség alapján.
9. Nemzeti Bank.
10. A katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk.
11. A politicalai statusfoglyok szabadon bocsáttassanak.
12. Unio Erdélylyel.

Végül : Egyenlőség, Szabadság, Testvériség.

A másik, Petőfi Sándor koszorús költőnk lelkes dala :

Nemzeti dal.

Talpra, magyar, hí a haza!
 Itt az idő, most vagy soha!
 Rabok legyünk vagy szabadok?
 Ez a kérdés, válaszzatok! —
 A magyarok istenére
 Esküszünk,
 Esküszünk, hogy rabok tovább
 Nem leszünk.

Rabok voltunk mostanáig,
 Kárhozottak ösapáink,

Kik szabadon éltek haltak,
 Szolgaföldben nem nyughatnak.
 A magyarok istenére
 Esküszünk,
 Esküszünk, hogy rabok tovább
 Nem leszünk.

Selhonnai bitang ember,
 Ki most ha kell, halni nem mer,
 Kinek drágább rongy élete,
 Mint a haza becsülete.
 A magyarok istenére
 Esküszünk,
 Esküszünk, hogy rabok tovább
 Nem leszünk.

Fényesebb a láncznál a kard,
 Jobban ékesíti a kart,
 És mi még is lánczot hordtunk!
 Ide veled, régi kardunk!
 A magyarok istenére
 Esküszünk,
 Esküszünk, hogy rabok tovább
 Nem leszünk.

A magyar név megint szép lesz,
 Méltó régi nagy híréhez,
 Mit rá kentek a századok,
 Lemossuk a gyalázatot.
 A magyarok istenére
 Esküszünk,
 Esküszünk, hogy rabok tovább
 Nem leszünk.

Hol sirjaink domborulnak,
 Unokáink leborulnak,
 És áldó imádság mellett
 Mondják el szent neveinket.
 A magyarok istenére
 Esküszünk,
 Esküszünk, hogy rabok tovább
 Nem leszünk.

Irinyi József szabad ég alatt mutatá be az ezernyi néptömegnek a testvérpárt, mely a hulló eső képében, a keresztségben részesült. Idegen ajku polgártársaink kedvéért a 12 pont németül is elkészült. Kiosztatván a nyomtatványok, a műveltség típusát viselő tömeg oszlan kezdet.

Délután kétórára népgyűlés volt hirdetve a museum terén, és ismét összegyűlt a nép. Megjelen a városi tanács küldötte, s meghívá a népet Pestvárosa tanácsának első *nyilvános* közgyűlésére. Megindult a sokaság és elfoglala a városház teremeit. A tanács, választott polgárság és nép jelenlétében *megkezdődött* az ülés, mert az elnöklő polgármester meg nem nyitotta. Előadatot a nép nevében azon kéremény, miszerint a kinyomtatott 12 pontot tegye a tanács magáéivá, s folyamodványkénti aláírását azonnal kezdje meg. A tanács engedvén a közkíváratnak, Szepeszy Ferencz polgármester megkezdte az aláírást, egyszersmind a rend fenntartására a tanácsból választott-polgárságból és *lakasokból* 14 tagú állandó bizottmány nevezetett, mint következik: Rottenbiller Lipót alpolgármester, Kacs-kovics Lajos főjegyző, Staffenberger István szószóló, Molnár György szószóló-segéd, Nyári Pál, Klauzál Gábor, Tóth Gáspár, Gyurkovics Máté, Irinyi József, Petőfi Sándor, Vasvári Pál, Irányi Dániel, Hengel Alajos, Egressy Sámuel. Továbbá kinyilatkoztatta a gyűlés, hogy még ezen országgyűlésnek Pestre leendő áttételét szorgalmazni fogja. Küldöttséget nevezett a helytartótanács ideiglenes s a központi könyvvizsgáló szék

elnökéhez: Stancsics Mihálynak a gondolatszabadság mártyrának kibocsáttatását, a censurának hivatalosan is eltörlését, s az iránt ígéretet kívánni, hogy a katonaság nem fog a rend fentarásába avatkozni. A tett indítványok feletti végzést nem az elnöklő polgármester, hanem az alpolgármester mondá ki, mert ez jól tud magyarul. Mig ezek történtek folyt a petió aláírása. Midőn ez a városi pécséttel ellátva az ablakon át a 15 ezernyi népnek bemutatatték tombolt örömében. — A sűrűn hulló eső daczára az egész néptömeg kísérte a küldötséget, megbizatasának, ha szükség nyomatékot szerzendő, s a helytartótanács épületének minden zugát elfoglalta. A helytartótanács ideiglenes elnöke végre, rövid tanácskozás után Nyáry Pál bizotmányi taggal megjelent az ablakban, s kimonhatott: *hogy a censura e pillanattól (5 1/2 óraker) hivatalosan is meg van szüntetve*, s addig is, mig sajtó törvények hozatnának a netaláni kihágásoknak fenálló törvények szerinti megtorlására ideiglenes bíróság fog felállítatni. A katonaság pedig csak akkor fog használtatni, ha Pestváros hatósága kívánná. Végre Stancsics Mihál iránt oda nyilatkozott a helytartó tanács, hogy ő ugyan katonai őrizet alatt van, mindazáltal saját felelőségére kiküldött tagjai: gróf Almássy Mór, és gróf Török Bálint által S. M. azonnali kiadatására már rendelést tőn. Hat óra után a nép szünni nem akaró örömrivalgásai közben megnyiltak a földalatti börtön ajtai, s a kiszabadított foglyot szabad polgártársai kivilágított ablakoknál fálya sorok között hozták vissza Pestre. A sajtószabadság megünneplése végett a helytartótanácsi épületet is ki kelle világítani *a nép akarata*ra. — A színházban a hirdetett színmű helyett teljes kivilágítás mellett „Bánk Bán“ adatott. Az intézet tagjai úgy jelentek meg, mint a nemzet polgárai, mindnyájan nemzeti színű cocárdákkal. A darab egy pár jelenet után félbeszakaszatlik a Budáról megérkezett nép betolul, a padok megtelnek. A fuladásig nyomott népnek a páholybérlők nyuj-

tanak le kezét s emelik fel magokhoz. Minden szem a szinpadra volt irányozva, várva, mikor fog megjelenni a kiszabadított fogoly. Ő azonban a rég látott kedves nő körében, beteg, levert állapotban van. Végre kérdést tőn a rendezőség: kívánják-e a darabot folytatni, vagy Petőfi költeményének elszavalását s népdalok énekeltetését akarják hallani. Az utóbbi indítványt közfelkiáltás kíséri. És hallottuk az „Esküt“ Egressy Gábortól ezrek ajkairól viszhangozva, hallottuk énekelve, hallottuk a Szózatot, Hymnust és Füredy népdalait. Színházban beszélé a nép, hogy midőn a reggeli események híre a helytartótanácsnak tudomására jutott, ülésében az ifjuság vezetőinek fejére díjtételt indítványoztatott, s hogy az elnök akint nyilatkozott volna, miszerint ha ezen indítvány többségre vergődnek ő a határozatot ki nem mondja. A színháznak vége. Stó-dult a néptömeg az ifjuság gyűlhelyére s az ellenzéki körbe, megtudnia gözösön érkezett híreket. Nagyszerűek valának! Pozsonyból: a főrendi ülésben mart. 14-kén az országgyűlési teendők iránti fölrat a fős. nádor indítványára egy szó ellenmondás nélkül elfogadtatott. Bécsben polgárvér folyt, összeütközés volt a katonákkal. A nép egy tisztet ki rá lövett felkonczolt. Egy század katonaság, mely lőtt azonnal leöletett. A tisztet szétlépte a nép. Albert főherczeget leránták lováról, Lajoson is követtek el méltatlanságot. Metternich megbukott, kísértetvén milliók átkától; utána bukott Apponyi is. . . . . *Ily nagyszerű örömezerlem, mint milyennel e hir fogadtatott, mióta a világ áll, nem létezett soha! . . . . .*

Ki e nap eseményeit figyelemmel kísérte meggyőződhetett, miként e nép meg van érve a szabadabb institutiókra, s hogy az ifjú nemzedék megérdemli, hogy azon szebb jövő örököse legyen, melynek kivívásában oly elvitázhatlan dicső részt vőn. —

Az egyetemi előjáróság egy tanulót azért akart kicsapni, mert a reform-lakomai ívet aláírta. Egyébb

igazságtalanság e napon nem szándokoltatott elkövetelni.

Az éji csendföntartás a polgárőrségre bízott. A nyugalom egész éjen át legkevésbé sem háborított meg.

Ily dicsően folyt le a sajtószabadságnak felejtetetlen első napja.

Marczius 16.

A sajtószabadság ünnepe.

Jókor reggel két falragasztványt olvasott a nép. Az egyik a tegnap Budán eljárt küldötség sikerdús eredményeit foglalá magában. A másik így hangzott:

Hazafiak! Pestváros közönsége alolirt napon a hozott s más hirdetményben közétéendő határozatok végrehajtására s a rend fentartására az alólirt bizottmányt közértelemmel válaszván, ez ugyancsak mai napon összeülvén, következőket határozott:

1. A létező polgári őrsereg jelenleg 1500 taggal fog szaporíttatni. E végett

2. Minden becsületes ember magát mától kezdve a városházán a bizottmány előtt jelentheti s ennek bírálata után fegyvert és ösmertető jelt ingyen fog kapni.

3. A most létező polgárőrsereg is ugyanazon ösmertető jelt veszi fel, melly lesz egy nemzeti szalag a balkaron s nemzeti színü rózsza a fővegen.

4. Az újonan felveendő polgár-őr a létező osztályok bármelyikébe állhat be.

5. A bizottmány, ha szükségét látandja, ezen nemzetőrséget még szaporítandja.

6. A bizottmány teljes bizalommal várja minden becsületes hazafitól, hogy a személy és vagyonbátorságot nem fogja megsérteni, sem a közbékét és rendet megháborítani.

7. A bizottmány minden becsületes hazafitól meg-

várja, hogy ennek és az őrsereg minden egyes tagjai intéseit szívesen követni és teljesíteni fogja.

Polgártársak! jelszavaink: éljen a király! alkotmányos reform, szabadság, egyenlőség, béke és rend.

Kelt Pesten mart. 15. 1848. A rendre ügyelő bizottmány elnöke és többi tagjai. Aláírva.

E felszólítás következtében több ezren álltak be a megalakított nemzetőrseregbe. Fölfegyverzésére 500 lőszer hozatott a budai tárból s még ezer Komáromból váratik. — A választmány a rend és csend fentartására még következő szabályokat alkotott; 1) A rendes polgárőrsereg a város öt részéhez képest öt őrtanyára oszlik. 2) Minden jó hazafi felszólittatik, hogy a rend fentartásához teljes részvétellel járuljon, s e végre magukat lakásaik közelsége szerint bejelentsek. 3) Az őrtanyákon kiosztás végett száz-száz puska fog készen tartatni, melyek a megtett szolgálat után ott ismét lerakandók. 4) Az ekép fölfegyverzett hazafiak rendtartás okaért, a választ. tagoknak, és a polgárőrsereg tiszteinek rendelete alatt állanak. 5) A házbirtokosok felszólittatnak, hogy éjeken át a csendre és rendre öröködjenek. — E szabályok mindaddig tartandanak, míg a nemzeti őrsereg kellőleg rendeztetni fog.

E nap a tegnap bevégzett nagy munkának ünnepe volt. A főutcák ablakaiból már reggel nemzeti lobogók tüzetek ki. Az ellenzéki kör ablakaiban 150 zászló lobogott. A városház tornyán háromszínűvel cseréltették ki a régi lobogó. Az egyetem, gr. Károlyi György palotája és más számos épületek, könyvnyomdák s könyv-árusok boltjai nemzeti zászlókkal valának diszítve, e felirással „éljen a sajtószabadság!” — A gyűlde is elfogadá az ifjuság által küldött zászlókat s kénytelen-ségből kifüggeszteté. Az utcákon örömrivalgó csapatokban járt a nép zászlókkal fel s alá; az egyetemi ifjuságnak is kiadatván zászlója, ez alatt öszpontosult és 500 főből álló polgárőrhad-osztályá alakult, a többi hazafiakkal szolgálatott teendő. Minden ember kor- ajk-

vallás és nemkülönbség nélkül nemzeti cocárdát s szalagot tűzött öltönyére, fövegére. Mindenki testvérileg üdvözlé egymást: „jó napot polgártárs!” — A nép küldöttsége több ezer pestiek kíséretében átment Budára, a tanácsot és polgárságot egyesülésre felhívni, azonban Budaváros e felhívást hazafiui kötelessége telyesítésével már ekkor megelőzte volt. Így olvadt egyé a két főváros a hazaboldogítás zászlója alatt.

Délután a nemzeti museum tágas udvarán az ujan alakult nemzeti őrsereg csapatai külön zászlók alá osztályoztattak, s rendfentartás okáért a városrészekbe szétküldettek. A polgári őrsereg ideiglenes parancsnoka: Rottenbiller Lipót alpolgármester. Derék magyar ember. Ugyanekkor a rendfentartására kinevezett ideiglenes bizottmány tagjai ujakkal szaporítottak, s a petitió Bécsbe és Pozsonyba vitelére küldötség neveztetett.

A sajtószabadságnak e diadalmas ünnepén az iparos osztály megszűnt dolgozni. Az utcákon reggeltől késő éjjelig hullámozott a szabadság érzetétől áthatott cocárdás néptömeg.

Estve az egész Budapest kivilágítási fényben uszott, hű képét tükrözvén vissza felvilágosult korunknak. Nagyobb vendég tiszteletére ez még nem történt soha. A nádori lak, Mátyás palotája is ki volt világítva, mi máskor nem szokott történni. A katonai laktanyák is fényözönben usztak. Minden ember elhagyá lakát s szakadatlanul éljenző csapatok jártak az utcákon nemzeti zászlókkal. A pompásan kivilágított s talpraesett felírással ellátott ellenzéki kör előtt a csapatok üdvözlőleg állnak meg, az ablakokból a néphez szónoklatok tartattak. Kitéűő volt még a színházakon s városházon kívül a Pesti Hirlap kiadóinak laka, hol 20 nemzeti lobogó nagy betűkkel hirdeté a magyar sajtó szabadságát. Landerer és Heckenast magyar ruhába öltözve, cocárdákkal diszítve, vezetéek nyomdájuk 100-at meghaladó személyzetét, a magyar sajtónak tiszteletre méltó munkásait, kik mindnyájan kék vászon egyenru-

hát és fejökön sajtóságos alaku fehér papir főveget viseltek, s kezökben nemzeti zászlókat tartának. Megszámíthatlan néptömeg állt meg e lak előtt. „Uraim! — mondá szónokuk — szent e hely. Itt kezdé a magyar szabad sajtó első működését, s amott (az átellenes ablakban kitett *Kossuth* arczképére mutatva) amott van a magyar sajtónak egyik nevezetes bajnoka.“ — Majd minden utczában tartattak üdvözlő szónoklatok. Az uri utczában mondá egy szónok: „miszerint neki úgy tetszik, mintha a kövek — melyeket ma lapodunk — a megbukott kormány zsarnokságának omladékai volnának.“ — „Dunába velük!“ rivalga erre a néptömeg. — Emich Gusztáv könyvkereskedése előtt *Petőfi* arczképe állt életnagyságban, kivilágítva; alatta egy sajtó képe, e felirással: „Szabadság, béke, egyetértés!“ Legkülönösebb az volt, hogy a magyar tudós társaság lakásán, hol eddig minden más kivilágítás alkalmával feliratok s transparentek valának láthatók, most, midőn a sajtószabadság ünnépelte, semmi nem vala látható. Hogy az eddigi feliratokat a társaság titoknokai rendezte, azt tudjuk; miért maradtak el ez alkalommal; az is tudatik. — A rend és közbátorság fontartására a polgári őrség vigyázott fel. A csendre ügyelő választmány több tagjai egész éjen át a városháznál virasztottak. Semmi botrány, semmi rendetlenség nem történt.

Az esti 9 órakor érkezett gözös érdekes tudósításokat hozott Pozsonyból. „A KK. és RRék országgyűlési teendők iránti felírás javaslatába — néhány kifejezés tisztább értelmezése végett — még következők tétettek be: népnevelés, vallási jogok viszonyossága, eskütszékek létesítése, sajtószabadság, az Erdélyi egyesülés, végre az országgyűlésnek évenként Pesten leendő tartása. A felírás külön országos küldötség által határozottatott ő felsége trónja elé juttatni, s e végből küldötség neveztetett, melynek vezetését a fenséges nádor magára vállalá. A küldötség martius 15-kén

a sajtószabadság első napján azon biztos reményben távozott Bécsbe — a mint gróf Batthyány Lajosnak az országos ellenzéki bizottmány elnökéhez írt leveléből kivettük — hogy onnét rövid órák mulva, önálló felelős nemzeti ministeriummal térend vissza a törvényhozás teremeibe.“ — E tudósítás felolvastatván az ellenzéki körben s az ifjuság gyűlhelyén, örömittasság sugárzott mindenki arczán s közlekedéssel hangzott a tömeg ajkán: „*Éljen Batthyány Lajos miniszerelnök! Éljen Teleki László! Éljen Kossuth Lajos! Éljen Deák Ferencz!*“ Ennek folytán csakhamar megalakították a ministerium az ellenzéki körben s több ezer példányban kinyomatva kereng ily tartalommal: „Kiket kíván a nemzet felelős ministereknek? Batthyány Lajos legyen külügyminister, Deák Ferencz belügy-, Kossuth Lajos ipar és közlekedés-, Pulszky Ferencz pénzügy-, Szentkirályi Mór cultus-, Szemere Bertalan növelési-, Perényi Zsigmond igazság-, Nyáry Pál rendőri-, Teleki László hadügy-minister-, Eötvös József pecsétőr (cancellár).“ — Mennyiben fog e ministerium megállani, tudni nem lehet, de hogy nagy része megkapandja a ministeri tárczát, az bizonyos.

Marczius. 17.

A köpenyfordítás napja.

A helytartótanácsi intézmény, mely a censura eltoröltetését tudatta, kellő hozzáalkalmazás végett a nyomdatulajdonosokkal már tegnap közölve lön. Ma, egy a sajtóügy további rendezését tárgyazó helytartótanácsi intézmény olvastatott fel számtalan éljenzések közt Pestváros házánál, a központi választmány ülésében. Pontjai ezek:

1. A sajtó minden megelőző censura nélkül szabadon működik.

2. Minden, könyv vagy nyomás által kiadott irat vagy rajz szerzője, az ezekben foglaltakért felelős. —

3. Minden könyv és nyomó, az illető irat vagy rajz kinyomása és a szerzőnek átadása után, tartozik azonnal a nyomatnak egy példányát az illető hatóság elnökének átadni; ki

4. Köteles azon példányt a kinevezett bizottság elnökének haladéék nélkül felelőség terhe alatt azonnal átküldeni.

5. A sajtó útján elkövethető visszaélések és kihágások megbírálása végett rendelt ideiglenes bizottság következő: Nyári Pál, Klauzál Gábor, Deák Ferencz, Patay József, Fáy András, báró Eötvös József, Trefort Ágoston, Vörösmarty Mihál, Bajza József, Fényes Elek, Szalay László, Balla Endre, Rottenbiller Lipót, b. Kemény Zsinmond, Lukács Móricz, Valero Antal gyáros, Szilágyi István gombkötő, Kappel Frigyes nagykereskedő, Tóth Gáspár szabó, Frölich Frigyes kereskedő, Burgman Keresztély, Irinyi József, Egressy Sárú, Zlinszky János megyei főbíró, Bellaag Antal eskütt.

6. Ezen bizottság a nyomatot megvizsgálván, a benne talált vétség iránt véleményét kimondja és az esetet a vétkes illető bíróságához további elítélés végett átküldi.

7. Ki valamely iratot vagy rajzot ki akar adni, köteles azt önkezével aláírni, és ha a nyomdatulajdonos előtt személye ösmeretes nem volna, köteles ugyanazonosságát a nyomdatulajdonos előtt ösmeretes két tanu által bebizonyítani.

8. A nyomdász tartozik minden nyomatra nevét vagy műhelye czímét kinyomni, ha ezt vagy a 3. 4. és 7 pontban foglalt kötelességet elmulasztaná, a kiadott irat vagy rajz tartalmaért szintugy felelőssé válik, mint maga a szerző.

9. E felelet terhe alá esik azon hatóság elnöke is,

ki a nyomdász által nekie átadott nyomtatványt a bizottság elnökének azonnal meg nem küldi.

Míg a törvényhozás más intézkedéseket nem teend e szabályok állni fognak.

Az ideiglenes választmány tudatá a hazafiakkal miszerint az eddig hozott határozatok végrehajtása s a közbátorság fentartása körül, több alválasztmányokban szakadatlanul működni fog; e cél elérése végett pedig csendes tanácskozássra mulhatlanul szüksége levén: az ülések magányban fognak tartatni, a határozatok falragasz által közzétételvé. Továbbá, ugyan a választmány által minden házbirtokos, iparüző és családtya, a szabadság koszoruzta közbátorság nevében felszóllított s mint polgár felelőssé tétetett arra nézve, miszerint minden hozzátartozandóit, e jelen időben, minden csoportozásoktól, lármás békezavarásoktól tartóztassa viszsza; egyuttal világosítsa fel a felett, hogy egyike is, a mostani átalakulás biztos és békes kifejlődését, illetlen magaviselet által ne veszélyeztesse. — Ezen intézkedéseken kívül a választmány fő figyelmét a polgárőrség organisálására fordítá. A választmány rendeletéből az ifjuság saját választott tisztai alatt, külön csapatot fog alakítani, s a közvezredes parancsa alatt álland.

A sorokba ujon belépett polgárőrök balkaron nemzeti szalagot, nemzeti cocárdát viselnek. Az őrségen s választmány tagjain kívül e jelt másnak viselni nem szabad. A választmány határozata szerint a belépett polgárőrök a zászló alá rögtön fel fognak esküdni. Az esküforma következő:

„Én, mint a pesti polgári őrsereg tagja, esküszöm az egy élő istenre, hogy hazának királynak és az alkotmányának tántorithatlan hive leszek, a törvényeknek és törvényes hatóságoknak, ideértve polgári fő- és al-tiszteimet, mindig engedelmes leszek, — azokat tisztelni, s törvényszerű parancsaikat telyesíteni fogom; zászlómat a haza és városom szolgálatában semmi esetben el nem hagyandom; őrhadi szolgálatomban nappal

és éjjel férfiasan viselendem magamat, s a közbátorság és rend fentartásában minden erőmből munkás leszek; általában örhadi szabályainkat törvénykép tisztelve, azoknak minden pontjait teljesítendem s ellenök véteni nem fogok. Isten engem úgy segéljen, Amen.“ —

A magyar királyi egyetem összes tanulóifjúsága kívánatai nyomtatva köröztettek a városban. Pontjai ezek:

1. A magyar egyetem emancipatiója a bécsi kormány és egyetem gyámsága alól, s törvény általi biztosítása.

2. Az egyetem kormányának szabadelvű elrendezése, országgyűlési képviseltetése.

3. Az egyetemi jószágok felszabadítása a collegialis rendszer kezelése alól, s nyilvános, felelősséggel járó kezelése.

4. Tökéletes tanítási és tanulási szabadság.

5. A tanszékek ne kegyelem útján, hanem érdem és nyilvános csődület által töltsenek be.

6. Testgyakorlati intézetek felállítása.

7. A tudományban elmaradt vagy elaggott tanárok elmozdítása, nyugdíjaztatása.

8. Az évenkénti próbatételek megszüntetése s nyilvános díjnélküli vizsgálatok behozatala.

9. A tudományok jelen igényeinek megfelelő s a nemzethez illő tanteremek felállítása.

E korszerű kívánatok tudomására esvén a tanári testületnek, a pontok elfogadására örömmel nyujta kezét, és a szent ügyet magáévá tette. Két nap előtt büntettetni szándékolatott a tanulók reform iránti sympathiája azok által, kik most magukévá tették a *szent* ügyet!

Az ifjúság e petitióját, a pozsonyi s bécsi küldöttség viendi magával. Szónoka: *Hajnik Pál*, jelesb ügyvédek egyike. —

Az utczákon mindenfelé élénkség uralkodik. Elpusztult a rangkülönbség épen úgy mint a conservativ-pecsovicspárt. Lajos Fülöp iránt a francia conservati-

vek nem váltak oly hamar hivtelenné, mint a megbukott bécsi absolut kormány iránt a mi hivatalnokaink. Nagyuraink, a czímeres aristocraták mind nemzeti cocárdás democratákká változtak. Az egyházi rend szinte cocárdát viselt, sőt feltűzték ezt a papnövendékek pofoncsapott fövegeire is. A gyűlde egyesülésre szóllítá fel az ellenzéki kört. Válaszul nyeré, miszerint az ellenzéki kör a gyűldét mint gyűldét nem fogja incorporálni, azonban egyes tagjait *illő megrostálással* beveendi. Némelyek örvendeznek e csatlakozás miatt, én azonban semmiképen sem tudok örülni, mert mutat a hístória példákat, miszerint gyakran történetkilyszerű csatlakozások a győztes párt megbuktatására.

Tímeo Danaos et dona ferentes.

Minden fővárosi lap szabad sajtó alól került ki. Megjelent a Nemzeti ujság, eddigi irányát egészen ellenkezővel cserélvén fel; mit tegnap feketének mondott ma már fehér vala. E lapnak életében ez volt legcsekélyebb contradictiója. — Hát a Honderü — melynek szerkesztője nem régen elég vakmerő vala a sajtó megszorittatásáért felsőbb helyre folyamodni — megtartandja régi irányát? Nem hiszem, mert ha esze van, csak nem foja saját magát meggyilkolni?! — Mi történik a Budapesti hiradóval? mely minden ocsmányságot elkövetett az ellenzéken, éretlen kávéházi hősöknek, tudatlan karzati tömegnek keresztelé azon ifjúságot, mely e napokban férfiakhoz illőleg lépe fel a cselekvés mezején. Most vissza adjuk neki a méltatlanul ránk ruházott czimeket. — E lap megálmodá a történeteket és elállott lábálól. Ő is olyan napraforgó lesz mint többi társai. —

Egy kiragasztott könyomat mindenki figyelmét magára voná. A magyarnak kezéről lepattanik a szolgaság bilincse, és lábaival széttapossa a két kettős fejű boakigyót, melyek egyikén „Metternich“ másikán „censor“ felírás fityeg; a két kigyó nyakára kötél van hurkolva. Legfölül a hamvaiból feltámadt Phönix — a ma-

gyar szabadság diszlik, melynek ege alatt „Kossuth” napkint terjeszti a fölvilágosulást. —

Délután ismét népgyűlés tartatván, előadatott a népnek azon kívánata, miszerint az austriai színek s kétfejű sasok helyett ezután a magyar háromszín s országunk czimere alkalmaztassék. Hogy a k. kincstár a latin nyelv helyett a magyart vegye be. A dohány-traffic azonnal bezárassanak, a lotteriák végkép eltöröltessenek. Küldötség neveztetett ki e jogszerű kívánatoknak — a helytartótanácsnál — szorgalmazására; s a kedélyek meg lőnek nyugtatva. —

Petőfi indítványára a hatvaniutcza *Szabadsajtóutczának* —, a városház piacz *Szabadságtérnek* s az egyetemutca *Marczius 15-ki utczának* kereszteltetett el. A régi nevek lehuzattak, s az újak helyökre tüzetek. —

Metternichet az elűzött ministert Esztergammegyében gr. Sándor jószágán látták. Azt is beszélték e napon, hogy Apponyi előkészületeket tesz, az általa tervezett temesvári nagyszerű dohánygyár munkálatainak személyes megtekintésére. Azonban e hír alaptalan, mert újabb tudósítás szerint a gróf e mozgalmas napok folyama alatt magánkívül, betegen fekszik. Szegény!

Marczius 18.

A conservatismus temetése.

Reggel a választmány nyilvános ülést tartott, melyen *Nyáry Pál* derék hazánkia mint a tegnapi napon Budára a helyt. tanácshoz küldöttek elnöke előadá eljárása sikerét. A küldötség ugymond — meg volt bizva, eszközölné ki mindazon törvénytelenül behozott intézkedések elmozdítását, melyek jelen időszakban könnyen ingerültségre adhatnának alkalmat. Ennek folytán a küldötség mindenekelőtt azt kívánta, hogy a középületeknél használt austriai színek s kétfejű sasok helyett, ezentul a magyar színek s Magyarország czimere vé-

tessék fel. Mire a helytartótanács elnöke kijelenté, miszerint e kívánatot előterjesztendi s kedvező sükerről nem kétkedik. És valóban látszat, már foganata is, mert a harminczad- zálogház- posta és sóhivataloknál a korlátok, őrházak háromszínrre festetnek. A kétfejű sas leszállítatik a köz és magán épületekről, helyét az ország czimere pótlendő. Ekkép leendő ősi jogába visszahelyezve a három szín s az ország czimere. Adjá az ég, hogy e czimerről gunyképen ne mondassék el többé soha, miszerint a baloldalán látható lépcsőzetek, a nagy- ravágyásnak, kitüntetésnek s rangkórságnak jele, melyek mind megannyi magyar nyavalyák. Jobboldalon a három hegy, az egyeneltlenség, össze nem olvadás és együt nem tartás jelképe; s mert a középső hegy magasabb, ez a privilegium: a hegyen nyugszik a korona, e fölött vérmezőn a kettős kereszt látható, melyet elcsigázott hátán a magyar viselni megszokott. —

Kivánta továbbá a küldöttség, hogy a királyi kincstárnál az eddig használt latin nyelv helyett, törvényértelmében azonnal a magyar nyelv hozassék be. E kívánat már tetleg megelőztetett s ma tette a kincstár legelső magyar fölterjesztését.

Szinte kíváná a küldöttség, hogy a kormány által újabb időkben felállított dohány- trafikák azonnal bezárassanak. Itt a kincstár alkudozni kezdett s legalább a régebben fenállott egypár illy kereskedés fenhagyását akará kikötni. De a küldöttség úgy a régibb, mint újabb törvénytelenések megszüntetése mellett maradt. — Meg fog történni. A bizományosok ennek rendkívül örvendenek, mert az e miatt szaporított boltsegéd- dek díját sem fizeté ki a kormány szavára.

Végre sürgeté a választmány, a statusra nézve annyira káros Lotteriának eltöröltetését. Ez is meg lesz, Csupán azon tekintetből, mivel a mai huzáson kívül még egyre történtek betételek, fog még egy másik huzás eltüretni. — A választmánynak e jelentése szünni nem akaró örömrivalgásokkal kísértetett.

Igy adta meg magát a királyi kincstár.

Ülés végével az egész városban el volt már terjedve a nagy fontosságú hír, hogy

A magyar király az ország minden kívánatait megadta.

És százezer ember olvasá a következő levelet melyet országunk tisztelt nádora gróf Batthyány Lajoshoz intézett:

„Kedves gróf Batthyány! Ezennel tudósítom önt hogy ő felsége meglevén győződve, miként a fenforgó körülmények sürgetőleg megkívánják, hogy azon *felelős magyar ministerium*, melynek alakításában ő felsége mai napon kelt k. k. leirata által megegyezett, haladéktalanul összeszerkesztessék és activitásba lépjen, engem felhatalmazni méltóztatott, hogy önt a törvények értelmében *független magyar ministerium elnökévé kinevezvén*, ön ministertársait belátása szerint akint és oly számban tegye legfelsőbb királyi megerősítés végett javaslatba, a mint azt a ministerium feladatahoz a ministertársai törvények útján meghatározandó hajtásköréhez és saját felelősségéhez képest szükségesnek ítéli. Egyébiránt legnagyobb hajlandósággal maradok Méltóságodnak legszívesebb jóakarója *István m. k. nádor*.“ —

A nép szava isten szava. A mit ő, a mit a haza kért, megadták neki. E nélkül már nem lett volna több reggele a nemzetnek. De a magyarok istene kezünkbe adá az idő hatalmát s szabad rendelkezésünkre bízta azt. És első alkalom nemzetünk életében, midőn a szerencsés pillanatot hasznunkra tudtuk fordítani.

Mily színetlen volt eddig életünk! Apró remények és félelmek közt hanyatánk. Mennyire más képe van most a fővárosnak, mint volt ezelőtt. A peczsgő községi élet elevenése, a közszellem mindenfelé nyilatkozik. A

nagyszerű napok, melyeket a magyar sajtószabadság első napja óta leéltünk, egy-egy évtizeddel érettebbé tőnek bennünket. Az ifjú Pest elfoglalá kellő helyét Európa fővárosai sorában. —

Igy ment véghez a pesti nagyszerű szellemi forradalom, minden rendetlenség, minden kicsapongás nélkül.

A személy és vagyonbátorság egy perczig sem vala keczkára téve. A főváros népe kívánataiban nem hágtát a törvényesség és jogosság korlátait. Ezért nem lön polgárvér kiontással megfertőzve a diadal. Így illet ez, alkotmányos életre valóban érett férfiakhoz.

E körülmény dicsősége illeti először magát a népet, mely honfiúi elragadtatásban sem feledé tisztelni a törvény korlátait. Más része a dicsőségnek a polgári őrség tagjaira hárul, kik egész erővel s példás áldozattal örködtek a rend és béke fentartására, éjjel nappal. Osztályosai végre e dicsőségnek a központi választmány különösen pedig két tagja: *Klauzál Gábor* és *Nyáry Pál*, kik az egész békes szellemi forradalomnak irányadói levén, annak élén állottak. E nagyszerű napok emléke minden igaz magyar szívében élni fog.

A conservatismus ma reggel megszűnt élni — az első magyar felelős minister kineveztetésének hallatára. Végnapjaiban a körulte összeseregelt számos egyháziak adák meg neki a végtiszteletet. Lengjen rothadt csontjai felett az örökös halát!

Elvbarátimhoz !

Miénk a győzelem. Az ellenzék kivívta diadalát. A nemzet kívánatai mind megadattak. Gróf Batthyány Lajos minisiterelnök ! — Azonban el ne szunnyadjunk a győzelemben aratott borostyánlombokon ; mert tudjuk, hogy az új minisiteriumnak főleg kezdetben, óriási akadályokkal kellend küzdenie, az ösvény melyen megindult töretlen. Első kötelességünk tehát a minisiterium iránti teljes reményünket s bizodalmunkat kinyilatkoztatni. Mit én részemről ezennel kinyilatkoztatok. Másik mulaszthatlan kötelességünk pedig : folytonos figyelemmel kísérni a minisiterium minden tetteit s ha szükséges támogatni, gyámolítani, erősíteni mindaddig : míg azok az alkotmányosság és törvényesség terén maradandnak. — Én e tekintetben hosszú életet jövendölök a Batthyány minisiteriumnak. — E célra kell tehát egyesülnünk. E nélkül meg nem honosul hazánkban a boldogság. Olvadjunk egyé mindnyájan e közös nagy cél kivitelére, a honboldogító minisiteri zászló alatt. S legyen jelszavunk :

Ébren légy magyar ! ört ki fog állni, hanem te, Hazádért !

Irtam Pesten mart. 18. 1848. A sajtószabadság 4-ik napján.

